

L. SIMON LÁSZLÓ (1972) Agárd

L. SIMON LÁSZLÓ

Kontur András csontszobrai

Mi történik, ha egy anatómus (nem mellékesen az Állatorvostudományi Egyetem rektora) találkozik a legkeményebb anyagok megformálásához szokott szobrásszal? Profánul fogalmazva: kőbe állmodnak állati alkotórészeket, s ha már a hordozóeszköz nem a bronz vagy a fa, hanem a kő, nem lehet más a téma, mint a gerincesekben megtalálható kemény szerv, a csont. Ez az a része a testnek, amely a földtörténet sok-sok millió éve során képes megkövesedni, míg például a belső szervek vagy éppen a bőr, a szőr lebomlik a talajban. A megkövesedett csontok arra is alkalmasak lehetnek, hogy a paleontológusok belőlük rekonstruáljanak rég kihalt állatfajokat, amihez fantáziával megáldott képzőművészek segítségét is igénybe veszik, akik hiteles vagy hitelesnek gondolt alakjait vetik papírra a modern ember által sosem látott egykor volt állatoknak, legyen szó akár a kardfogú tigrisről, akár az ősmadáról, az archaeopteryxről. A művészet és az anatómia találkozásának természetesen sok más formája ismert, csak egy, a magyarság számára rendkívül értékes példát emelek ki: Barcsay Jenő *Művészeti anatómiáját*, amit azok is szívesen forgatnak, akik nem tanulnak belőle, s akik nem értenek az embertanhoz.

Visszatérve a kiindulási témánkra, örömmel állapíthatjuk meg, hogy Sótonyi Péter anatómus-rektor és Kontur András szobrászművész találkozása a patinás pesti egyetem kertjében három műalkotást eredményezett, három, egyenként 110 cm-es posztamensre felállított, 1-1 méter magasságúra felnagyított csontot: egy marhacsigolyát, egy lókeresztcsontot és egy lómedencecsontot. Rektor úr tudományos pályáját és szenvedélyét ismerve fölösleges lenne feltennem a kérdést, hogy mégis hol van egy török angóra farokcsontja vagy egy pekingi palotapincsi állkapcsa, esetleg egy kuvasz sípcsontja – a magyar kutyaajtáknak már egyébként is méltó emlékhelyet alakítottunk ki az egyetemen, egy számomra igencsak emlékezetes napon.

Az tehát nem szorul magyarázatra, hogy miért ezek az alkotások kerültek a kampusz udvarába, miként az sem, hogy egy csontdarab lehet szép, szemet gyönyörködtető, azaz önálló esztétikai minőséggel bíró érdekes forma. Még abban az esetben is, ha nem egy vadásztrófeáról, például egy kapitális gímibika agancsáról, vagy egy krokodil koponyájáról van szó. A művészet útvesztőiben járhatnak viszont joggal kérdezhetik meg, hogy mitől művészet az, amit itt látunk, mert fájdalom ugyan, de a septem artes liberales-nek, azaz a hét szabad művészetnek nem volt része az anatómia. (Gyorsan jegyezzük meg: a „szabad emberhez méltó” tananyagba a napjainkban művészeti ágának tekintett területek közül csak a zene került bele, úgyhogy a mai avatást úgy is felfoghatjuk, mint az anatómia és a képzőművészet, s különösen is a szobrászat rehabilitációját. A szobrászat kora középkori figyelmen kívül hagyása érthető, a „szabad” kifejezés arra utalt, hogy az adott tantárgy, tudományterület nem a kétkezi mesterség sajátosságait hordozza. A szobrászat pedig még a 3D-s nyomtatók és a korszerű szerszámgépek korában is kétkezi mesterségnek minősül.)

Az állati csontokat kőbe faragó Kontur András nem szemléltetőeszközöket készített az anatómia csodás tudományában megmerítkező állatorvostan-hallgatók számára, hanem olyan önálló minőséget teremtett, amely nélkül nem beszélhetünk érvényes műről. Ugyan Kontur eddigi életműve és művészete nagyon távol áll a 20. század egyik legnagyobb hatású polgárpukkasztó és a műtárgyvásárló polgárokat megkoptasztó irányzatától, a pop-arttól, ám ennek a három szobornak az értelmezési kísérlete elválaszthatatlan a Christian Ludwig Attersee, Keith Haring, Roy Lichtenstein,

Elhangzott az Állatorvostudományi Egyetemen 2017. szeptember 20-án.

Robert Rauschenberg, Andy Warhol, Lakner László, Tóth Endre, Pinczehelyi Sándor és társaik fémjelezte pop-arttól.

Az irányzat képviselői témáikat és anyagaikat a popkultúra és a mindennapi élet világából merítették, s technikájuk igen változatos volt: valóságos tárgyakat változtatás nélkül helyeztek új kontextusba, esetleg előállították a pontos másukat, úgynevezett pszeudo-tárgyakat alkotva, gyakran eredeti rendeltetésüktől eltérő helyen, új konstrukcióban alkalmazva őket assemblage-okat hoztak létre stb. A pop-art alkotások zöme erősen eltúlzott, direkt, gyakran irreálisan nagyméretű. A pop-art felfogása és eszközválasztása korántsem egységes, számtalan módon próbált tiltakozni a modern társadalom elidegenedettsége és a közhelyek uralma ellen, mígnem a kényelemben belesüppedt alkotók nagy része maga is elkezdett elcsépelet művészi formákat alkalmazni. Itt eltekintek az általam különben nagyon szórakoztatónak tartott pop-art kritikájának megfogalmazásától, helyette inkább egy személyre utalok: az egyik legpopulárisabb művész, a svéd származású amerikai Claes Oldenburg gigantikusra nagyított hétköznapi tárgyakat ábrázoló szobrai ugyanis mindenki ismeri: legyen szó fűrészből, tollaslabdáról, kanálról, pecsétnyomóról, csipeszről, biztosítótűről, csákányról. Oldenburg nem udvariaskodik ars poeticája megfogalmazásakor: „Az olyan művészet az eszményem, amely mindennapi szarságokkal díszíti ki magát, és aztán mégis ő lesz a jobb.”

„Nincs az a profán, sekélyes és első ránézésre fantáziátlan »téma«, amely Oldenburg kezei között ne válhatna műtárggyá (a német nyelvnek van erre egy szép szava: *Bildwürdigkeit*, vagyis képre, képlétre való érdemesség, méltóság...). Sekélyesek, talán üresek is, de az úgynevezett korszakparádésan kifejezésre jut bennük. Oldenburgnak köszönhetően olyan képződmények is legitim szobrászattá lényegülnek, mint a virsli, a sonka vagy éppen egy tál főzelék. Alkotójuk alighanem ráértett arra, hogy a látvány és általában véve a marketing nivellálóereje előbb-utóbb minden egyénieskedő vagy eredetiszedő vizuális tartalmat bedarál. [...] Oldenburg fő üzenete nekem a következő: a hétköznapi névtelen cuccai felülmúlják a legmerészebb alkotói-teremtői képzeteket is – a populáris kultúra bőségesen ellát minket eredetiséggel, elég csak eljátszani termékeivel, használni, remixelni őket. Művészete bombasztikus aktualitással rávilágít arra, hogy milyen patológus hely a múzeum, hogy eleve egy gyanús közeg (steril rendelvőség, áltudományos komolykodás, a háttérben pedig zavaros kapcsolatok és pénz, sok-sok pénz)” – véli Csanda Máté *Oldenburg és a hatvanas évek giccsbirodalma* című, vitatható állítások sorát tartalmazó írásában; én például a múzeumokról szóló ítéletét – az ő kifejezésével élve – patológusnak tartom. Ugyanakkor parafrázálva, pár kifejezését lecserélve, Oldenburgtól egy kisebb lóugrással (sic!) rögtön Kontur Andrásához érkezünk meg: Kontur fő üzenete nekem a következő: a hétköznapi névtelen csontjai felülmúlják a legmerészebb alkotói-teremtői képzeteket is – az anatómia bőségesen ellát minket eredetiséggel, elég csak eljátszani néhány szervvel, használni, remixelni őket.

Azaz nem elég tudni, hogy az emberi vagy az állati szervek önálló esztétikai minőséggel rendelkeznek, erre a művészet eszközeivel rá is kell mutatni, s ennek az egyik legitim eszköze a pop-art által használt túlzás, a tárgyak, eszközök gigantikus felnagyítása. (Itt teszem meg azt az apró kritikát, amit az alkotónak is megírtam a magánlevelezésünkben: Bár a felnagyított csontok nagyon izgalmas művek lettek, lehet, hogy a csontok még gigantikusabb ábrázolásával és posztamensek nélküli elhelyezésével a jelenleginél is nagyobb hatást lehetett volna elérni. Főleg ha az egyetemi hallgatók megfoghatják őket, rájuk mászhatnak, megpihenhetnek rajtuk. De ne legyünk elégedetlenek, a vizuális hatás így is kiváló.)

Erről eszembe jut az az eset, amikor a nyolcvanas évek második felében gimnazistaként először láttam Scanning Elektronmikroszkóppal készített felvételeket sejtekről, kristályszerkezetekről. Engem már akkor sem a tudományos eredmény és a képeknek a kutatásban betöltött szerepe hozott lázba, hanem a látvány, az esztétikai minőség, a természet vagy inkább a Jóisten teremtőkedvének végtelensége.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy Kontur Andrásnak az Állatorvostudományi Egyetemen felavatott szobrai nem csupán a nagyítás eszközével élnek. A formák kifaragása után az általa kikísérletezett roncsolásos eljárással kezelte a kövek felületét, ezzel érve el a végleges, csontszerű hatást. Egy korábbi kiállításán olyan, kőből faragott műveit állította ki, amelyeken ezzel a technikával szándékosan dekonstruálta a már kész, pontosabban késznek tűnő szobrokat. Az akkori megnyitón elmondtam, hogy az alkotó így akar rámutatni az idő múlására és hatására. „A szerző szándéka

KONTUR ANDRÁS (1973) Budapest

a maradandóság megkérdőjelezése, mely a médiumot tekintve különösen izgalmas, hiszen a kő az egyik legidőtállóbb anyag, amelyet a művész felhasználhat, megformálhat.” Kontur András dekonstruált, felületkezelt „művei az *idő végességére* emlékeztetnek minket. Az alkotás folyamatához való legmélyebb alázat fejeződik ki a szobrászművész gesztusában, mellyel rámutat: ahogy az élet, úgy semmilyen alkotás sem örök, nem kísérhetjük az örökkévalóságot egy olyan világban, melynek csak nagyon rövid ideig vagyunk vendégei.”

A csontokat ábrázoló nagy kőszobrai esetében a felületroncsolással viszont más a cél: a kő anyagszerűségét akarja minél pontosabban megragadni, megmutatni, egyben megalapozza, megelőlegezi a szennyezett városi levegő és eső további roncsoló munkáját. Viszont a témaválasztással paradox módon mégiscsak az élet végességére, a *végtelen idő* korlátosságára utal, hiszen mikor is találkozunk az anatómus és a hétköznapi ember csontokkal? Csakis a hozzájuk tartozó test földi életének vége után.

Zárásul még egy apró paradoxon: az emberiség a maga kultúrtörténete során az ősidők óta használ csonteszközöket, készít csontból dísz tárgyakat és szobrokat. Ezekben az esetekben a csont maga is hordozóeszközzé, médiummá válik. Ám szemben Kontur új kőszobraival, ahol a sima követ érdekessé, rücskös felületűvé alakította a szobrász, a csontszobrok esetében szinte minden korban és kultúrában az az elvárás, hogy minél simábbra, fényesebbre csiszolt legyen az elkészült mű felülete. Tavaly, a 30. Mesterségek Ünnepeén Jakutföld volt az egyik díszvendég a Budai Várban. Akkor vettem egy gyönyörű kis szobrot az egyik jakut alkotótól. Azt hittem, csontból faragta. Aztán elmagyarázta, hogy az anyaga valójában megkövesedett mamutagyar. Valamiféle átmenet csont és kő között, ami átvezet az ősi világból a maiba, majd visszavisz a múltba. Kontur András is átvezet bennünket egyik világból a másikba. A tudományéból a művészetébe, majd vissza a tudományéba. Játsszik velünk, még ha komolyan is. Ha a szobrai hatására mindezen egy lélegzetvételnnyi pillanatig elmerenghetünk, s kiszakadunk a végtelen időből, már megérte kőbe faragnia a csontokat.

KONTUR ANDRÁS, *Os coxae*, 2017 (szemből, hátulról)

KONTUR ANDRÁS,
Vertebra cervicalis, 2017
(szemből, hátulról)